

Nr 174.

Kungl. Maj:ts skrivelse till riksdagen med tillkännagivande, att i statsverkspropositionen under tionde huvudtiteln bebådad framställning om anslag för kommerskollegii upplysningssektion icke kommer att till riksdagen avlätas; given Stockholms slott den 14 mars 1924.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över handelsärenden för denna dag, giva riksdagen tillkänna, att proposition icke kommer att till riksdagen avlätas i det under punkten 4 av tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen omförmälda ärendet angående anslag för budgetåret 1924—1925 för kommerskollegii upplysningssektion, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behöva beräknas å staten för nämnda budgetår.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

Nils Wohlin.

Utdrag av protokollet över handelsärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars 1924.

Närvarande:

Statsministern TRYGGER, ministern för utrikes ärendena friherre MARKS VON WÜRTEMBERG, statsråden MALM, EKEBERG, BESKOW, MALMROTH, HASSELROT, STRIDSBERG, LÜBECK, CLASON, WOHLIN, PETERSSON.

Efter gemensam beredning med ministern för utrikes ärendena anför chefen för handelsdepartementet, statsrådet Wohlin, följande:

Under punkten 4 av tionde huvudtiteln i årets statsverksproposition har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att i avbidan på den proposition i ämnet, *Bihang till riksdagens protokoll 1924. 1 saml. 136 häft. (Nr 174.)*

som kunde varda riksdagen förelagd, för kommerskollegii upplysningssektion å riksstaten för budgetåret 1924—1925 beräkna ett extra anslag av 22,200 kronor.

Jag anhåller nu att få ånyo för Kungl. Maj:t anmäla ifrågavarande ärende.

Den statliga kommersiella informationsverksamheten handhaves i vårt land av tvenne från varandra skilda, redan före handelsdepartementets tillkomst å extra stat inrättade organ, nämligen utrikesdepartementets speciella handelsavdelning och kommerskollegii upplysningssektion. För nämnda sektion äro under nu löpande budgetår avsedda — förutom viss extra personal — en byrådirektör, ett kvinnligt kanslibitråde och ett kvinnligt kontorsbiträde Tidigare voro dessutom å sektionen anställda en sekreterare och ytterligare ett kvinnligt kontorsbiträde, vilka emellertid den 1 juli 1923 av besparingsskäl indrogos.

Sedan handelsdepartementet någon tid varit i funktion och det därunder bestyrkts, att de förefintliga statliga anordningarna på den kommersiella informationens fält voro behäftade med brister, vilka det ur enhetlighetens och planmässighetens synpunkt måste vara angeläget att få undanröjda, tillkallade dåvarande chefen för handelsdepartementet, jämlikt Kungl. Maj:ts bemyndigande den 26 november 1920, vissa personer för att såsom sakkunniga verkställa utredning och avgiva förslag rörande de åtgärder, som kunde anses erforderliga för att, med utnyttjande av redan befintliga officiella och enskilda organ, åvägabringa största möjliga enhetlighet och effektivitet i fråga om vårt lands kommersiella informationsväsende. Den 30 september 1921 avgåvo dessa sakkunniga, vilka funno sig i första hand böra eftersträva en lösning av den grundläggande frågan om ordnandet av den informationsverksamhet, som innefattar spridande i Sverige av upplysningar om utländska och inhemska ekonomiska förhållanden, betänkande och förslag i ämnet.

Särskilda sakkunnigas förslag till informationsväsendets ordnande.

Enligt detta förslag skulle, vad angår de organisatoriska anordningarna, den nuvarande upplysningssektionen inom kommerskollegium överflyttas till handelsdepartementet såsom en särskild upplysningsbyrå samt redaktionen för tidskriften »Kommersiella meddelanden» ingå i samma upplysningsbyrå och alltså dit överflyttas från kommerskollegii statistiska byrå, varunder redaktionen nu sorterar. Vidare skulle, för åvägabringande av en planmässig arbetsfördelning såväl mellan statsorganen inbördes som mellan dessa och näringslivet, vid upplysningsbyråns sida ställas en rådgivande nämnd med uppgift att noggrant följa byråns verksamhet samt giva ledningen de impulser och direktiv, som omständigheterna kunde påkalla.

Genom remiss den 21 oktober 1921 anmodades kommerskollegium att, efter hörande av de enskilda sammanslutningar, som kunde vara av frågan intresserade, avgiva yttrande över de sakkunnigas förslag.

För att tagas under övertvägande vid avgivande av det genom nysnämnda remiss infordrade yttrandet har sedermera till kommerskollegium överlämnats en av chefen för utrikesdepartementets speciella handelsavdelning utarbetad, den 25 juli 1923 dagtecknad promemoria angående ordnandet av statens kommersiella informationsverksamhet jämte uttalanden över berörda promemoria från åtskilliga av cheferna för Sveriges beskickningar i utlandet m. fl.

Kommerskollegium har den 23 november 1923 avgivit det från kollegium infordrade utlåtandet i ärendet. Vid utlåtandet äro fogade ett stort antal av handelskamrar i riket, svenska handelskamrar i utlandet, järnkotoret, Sveriges allmänna exportförening, svenska bankföreningen, järnverksföreningen m. fl. föreningar och andra sammanslutningar till kollegium avgivna yttranden.

Efter att till en början hava redogjort för de olika förslag, som under årens lopp framförts i fråga om ordnandet av det statliga kommersiella informationsväsendet, anför kollegium bland annat följande:

Kommerskollegii utlåtande den 23 november 1923.

»Då det nu gäller att pröva framkomna förslag beträffande statlig informationsverksamhet å det kommersiella området, erbjuder den fråga, vilken, såsom redan framhållits, på senaste tiden trängt sig i förgrunden, d. v. s. organisationsfrågan, endast sekundärt intresse. Först och främst måste klargöras, i vad mån ett verkligt allmänt behov av information föreligger samt i vilken utsträckning staten bör och kan befatta sig med hithörande ämnen, eller med andra ord vilken uppgift som må tillkomma staten inom informationsväsendet. Att finna den lämpliga formen och metoden för verksamheten utgör sålunda ett andrahandsintresse och bliver för övrigt möjligt först sedan förutsättningarna och målet fattats klart i sikte.

Det ekonomiska livets outtömliga mångsidighet och ständigt skiftande problem göra det till en vanskligh och i viss mån ofruktbar uppgift att närmare precisera och gruppera de olika ämnen, som falla inom informationens arbetsområde. För klargörande av vad spörsmålet i huvudsak gäller kan det dock, om än gränserna givetvis måste bliva i vissa fall flytande, äga sin betydelse att särskilja och ange de viktigaste ifrågakommande ämneskategorierna. Härvid finner kollegium följande grundindelning användbar:

a) näringspolitiska åtgärder och allmänna bestämmelser å det ekonomiska området;

b) det ekonomiska läget; samt

c) speciella affärsförhållanden.

Till grupp a) hör den stora komplexen av lagar och förordningar på näringslivets område, inklusive traktater, tulltariffer och tulltaxor, import- och exportbestämmelser, allmänna acciser och avgifter, ekonomiska rättsförhållanden m. m., samt allmänna åtgärder och stadganden i övrigt, även kommunala, av större intresse och betydelse för näringarna.

Grupp b) omfattar såsom den största och viktigaste ämnesgruppen statistiska uppgifter rörande näringar, penningväsende och priser, vidare översikter över konjunkturen och de ekonomiska förhållandena över

huvud taget inom näringslivet såväl i dess helhet som beträffande mera betydande näringsgrenar samt undersökningar i särskilda ekonomiska frågor av allmänt intresse.

Vad slutligen beträffar grupp c) kan hit hänföras hela den långa och mångskiftande ämnesserie, som har speciellt och direkt avseende på utövning av affärsverksamhet, exempelvis transportförhållanden, företeelser inom teknik och organisation, bank- och försäkringsväsen, särskilda patent- och varumärken, utställningar och varumässor, produktions- och avsättningsförhållanden inom särskilda varubranscher, import- och exportmöjligheter, konkurrensförhållanden samt särskilda firmors förhållanden, såsom leveranstillfällen, leverans- eller köpförmåga m. m.

Om man så övergår till själva centralpunkten i förevarande fråga, d. v. s. i vad mån verkligt behov föreligger av statlig informationsverksamhet samt vilka förutsättningar staten äger att tillgodose behovet på ett ändamålsenligt och effektivt sätt, torde den första av ovan berörda ämnesgrupper, alltså upplysningar rörande *näringspolitiska förhållanden* etc., icke behöva föranleda mera ingående diskussion. Det synes sålunda utan vidare klart, och härutinnan råder enighet bland alla myndigheter, korporationer och sakkunniga, som haft frågan under omprövning, att såväl staten själv, synnerligast dess speciella näringsorgan, som närings- och affärslivet för sin verksamhet måste beredas tillgång till snabba och tillförlitliga upplysningar å berörda område. I öppen dag ligger vidare, att kännedom om Sveriges näringsförfattningar i viss utsträckning bör beredas utlandet. Samma enstämmighet som beträffande behovet av näringspolitisk information råder därutinnan, att staten genom sina med hithörande ämnen förtrogna organ inom och utom landet äger de bästa förutsättningarna att anskaffa och tillhandahålla berörda upplysningsmaterial. På förevarande område har också staten av gammalt varit verksam, vadan uppgiften är att betrakta såsom hörande till förvaltningens ordinarie och på långvarig erfarenhet grundade funktioner.

Vad beträffar ämnesgruppen b) eller upplysningar rörande *det ekonomiska läget* ligger frågan om det statliga informationsarbetets behövlighet icke lika klar som i nyss berörda fall. Därutinnan råder visserligen ingen tvekan, att ej minst med hänsyn till de ekonomiska frågornas efter kriget starkt ökade politiska betydelse nödvändighet föreligger för det allmänna att noggrant studera och följa utvecklingen hemma och i utlandet, och lika litet kan affärslivet undvara den statistiska belysning av det ekonomiska läget i olika hänseenden, till exempel i fråga om produktion, import och export, ränte- och valutaförhållanden, pris- och marknadsläge etc., som förevarande upplysningsverksamhet avser att åvägabrinda. Även inom den på utlandet inriktade informationen rörande svenska förhållanden måste upplysningar av nu behandlade art tydligen intaga en framträdande plats. Vad som synes kräva ingående prövning är emellertid, i vad mån staten själv bör utöva upplysningsverksamhet beträffande det ekonomiska läget och äger de bästa förutsättningarna härför. För att bedöma denna fråga är det behövt att först göra en överblick över den huvudsakliga omfattningen och arten av statens hitillsvarande funktioner å området.

Själva grundstommen i nu åsyftade upplysningsverksamhet utgöres, för så vitt det gäller inhemska förhållanden, av kollegii sedan snart ett århundrade årligen utgivna berättelser över utrikes handel, industri, bergs-

hantering och sjöfart samt vidare kollegii månadsstatistik över utrikes-handeln ävensom dess i »Kommersiella meddelanden» inflytande månadsstatistik över sjöfarten. Bland annat viktigt, av statliga organ tillhandahållet material må här nämnas riksbankens och bankinspektionens uppgifter å penningväsendets område, exempelvis beträffande riksbankens guldkassa, sedelcirkulationen, diskonto, utlåning, rediskontering och clearing, privatbankernas in- och utlåning, upplagda obligationslån, bankernas fordringar och skulder i förhållande till utlandet, importen av värdepapper, fondbörsen samt räntesatser och växelkurser, vidare patent- och registreringsverkets uppgifter om bolagsbildning och aktieemissioner, statistiska centralbyråns uppgifter om protesterade växlar och konkurser, järnvägsstyrelsens statistik över trafiken å järnvägarna, kommerskollegii index över grosshandelspriser, dess månatliga uppgifter ur det hos kollegium förda fartygsregistret rörande fartygsbeståndet samt socialstyrelsens uppgifter över detaljpriser å livsmedel, levnadskostnader, arbetslöshet och arbetslöner. Jämte det från olika statliga organ härflytande inhemska materialet höra till denna ämnesgrupp olika från skilda håll meddelade och vid statens informationsverksamhet använda uppgifter, såsom särskilt beträffande månadsproduktionen av järn och stål, partiprisnoteringar å vissa standardvaror samt fraktsatser.

Beträffande det ekonomiska läget utomlands har staten av gammalt sökt hålla sig underrättad genom beskickningar och konsulat, vilka senare jämväl skola stå till förfogande för förfrågningar från svenska undersåtar i ekonomiska ämnen. I senare tid har utbyggnad skett å förevarande område såtillvida, att dels särskilt den konsulära organisationen utvidgats, dels till representationen i utlandet i vissa fall knutits befattningshavare, handelsråd eller handelsattachéer, med speciell uppgift att undersöka ekonomiska förhållanden till tjänst för hemlandets förvaltning och affärsliv. Det av utlandsorganen inhämtade materialet å förevarande område inflyter i huvudsak till utrikesdepartementet i form av periodiska rapporter från konsulerna och tillfälliga redogörelser från handelsattachéerna samt befordras härifrån vidare till närmast intresserade förvaltningsmyndigheter, främst handelsdepartementet och kommerskollegium, samt till näringsorganisationer. Upplýsningar av liknande art inkomma vidare genom exportstipendiaters berättelser.

Den viktigaste källan för statens upplysningsverksamhet rörande utlandet utgöres emellertid numera icke av berörda rapporter och redogörelser utan av ekonomiska översikter och data, förekommande i utländska fackorgan och officiella publikationer. Bland ämnen, som på grundval av sistberörda material finna fortlöpande offentlig belysning, må som exempel anföras olika företeelser å penningväsendets område, såsom diskonto, sedelcirkulation och guldförråd, vidare guldproduktion, produktion av stenkol, järn och stål samt olika andra standardvaror, skördeförhållanden, grosshandelspriser och levnadskostnader, noteringar å guld och silver, varuprisnoteringar å viktigare börs- och handelsplatser, oceanfrakter, omfattningen av vissa länders import och export, konjunkturläget i skilda länder samt speciellt aktuella frågor av större internationell räckvidd, t. ex. skadestandsfrågan och Rysslands ekonomiska problem.

Da nu den frågan uppställes, i vad mån staten bör ombesörja ovan behandlade upplysningsverksamhet och härför äger de bästa förutsättningar, må först såsom en självlklar sak framhållas, att, för så vitt det

gäller upplysningar till ledning speciellt för landets ekonomiska politik och näringsförvaltningen, måste staten själv väsentligen handhava insamling och bearbetning, vare sig det gäller inhemska eller utländska förhållanden. Statens egna organ äro här de enda, som, var på sitt område, överblicka behovet, och för en på berörda behovs tillgodoseende inriktad upplysningsverksamhet måste givetvis allmänna medel ställas till förfogande. Beträffande huvudparten av det material, som behandlar landets egna allmänna ekonomiska förhållanden, t. ex. statistik över penningväsen, produktion, handel och transportrörelser, kan för övrigt handhavandet icke tänkas förlagt annat än hos statliga organ, bl. a. av det skäl, att staten ensam disponerar över hela landet avseende uppgifter.

Ser man åter på förevarande informationsverksamhet från synpunkten av dess uppgift att tjäna allmänna upplysningssyften samt närings- och affärslivets behov, kan givetvis ställas under diskussion, huru långt staten lämpligen bör och kan sträcka sin verksamhet. Härvid må framhållas, att det icke minst under rådande, av bristande politisk och ekonomisk stadga utmärkta efterkrigsperiod måste anses som ett statsintresse att bidra till allmänhetens upplysning i ekonomiska ämnen, och därtill ett sådant av den stora vikt, att det väl försvarar sin plats i jämbredd med andra angelägna statsuppgifter. Nu bör visserligen icke förbises, att såväl dags- som fackpressen i senare tid alltmera börjat uppmärksamma ekonomiska frågor och här nedlägger ett mycket förtjänstfullt och fruktbringande arbete i upplysningens tjänst, och att det därför kunde synas, som om statlig publikationsverksamhet å området vore mindre nödvändig. Härtill må emellertid anmärkas, dels att officiella publikationer och uppgifter i avsevärd utsträckning ligga till grund för pressens meddelanden och översikter, dels att det icke torde kunna med fog begäras, att hela det omfattande och mångsidiga siffermaterial, som erfordras för det ekonomiska lägets överblickande inom och utom landet, regelbundet skall offentliggöras av enskilda personer.

Även ur speciell hänsyn till näringslivet ligger det uppenbarligen i det allmännas intresse att bidra till det ekonomiska lägets möjligast allsidiga belysning. Näringsidkaren bör beredas tillgång till upplysningsmaterial, ägnat att underlätta en orientering beträffande allmänna affärsföreteelser, konjunkturutveckling, marknadsläge m. m., och det bör likaledes vara en allmän uppgift att lämna affärslivet det indirekta stödet medelst spridande utomlands av upplysningar om svenska produktionsförhållanden m. m. I sakens natur ligger emellertid, enligt kollegii uppfattning, att statens verksamhet för affärslivets och utlandets ifrågakarande information måste bli jämförelsevis begränsad framför allt av det skäl, att det till stor del gäller en uppgift, som är alltför speciell och differentierad för att med framgång kunna lösas av offentliga, utanför näringslivet stående organ. Huvudvikten måste här ligga på näringsorganisationernas eget arbete, vilka var och en på sitt område bäst kunna bedöma lägets krav och bland annat i sina särskilda pressorgan äga goda förmedlare av ekonomiska upplysningar.

Med den ram för statens informationstjänst beträffande ämnesgruppen b), som ovan i stora drag angivits, torde a priori och med stöd av vad i det föregående härutinnan anförts kunna anses, att verksamheten nödvändigtvis eller lämpligast handhaves av det allmänna. Att det här gäller ett arbetsområde, som väl lämpar sig för offentlig verksamhet, kan vidare slutas därav, att såväl från nationalekonomer samt finans-

och fackföreningshåll som av pressen på senaste tiden givits livligt erkännande åt statens hittillsvarande, huvudsakligen efter ovan angivna grunder uppbyggda information rörande det ekonomiska läget.»

Kollegium övergår här efter till att behandla frågan om den enligt kollegii mening ofta nog bristande effektiviteten av utlandsorganens rapportverksamhet såsom informationskälla. Anledningen till denna bristande effektivitet vore enligt kollegii åsikt förnämligast att söka *dels* däri, att rapportörerna i regel icke vore i besittning av den ekonomiska utbildning eller den förtrogenhet med hemlandets ekonomiska problem, som måste krävas för ett verkligt fruktbarande arbete, *dels ock* däri, att rapporterna i flertalet fall komme hemlandet tillhanda först så lång tid efter de omhandlade företeelserna, att de till stor del förlorat sin aktualitet. Efter att hava framhållit, att kollegii på flerårig befattning med ifrågavarande rapporters granskning och publicering grundade erfarenhetsståndpunkt bestyrktes av mycket bestämda uttalanden i samma riktning från såväl näringslivets egna organisationer som utrikesrepresentanter i ledande ställning, utlåter sig kollegium på följande sätt:

»Nu kunde det ju vid första påseende synas, som om ovan påvisade förhållande i fråga om utlandsorganens möjligheter att nöjaktigt ombesörja informationsmaterial skulle i avsevärd grad betaga staten utsikten att över huvud kunna utöva upplysningsverksamhet beträffande det ekonomiska läget utomlands på ett fullt tillfredsställande sätt. Dessbättre förhåller det sig emellertid icke så, ty, såsom redan tidigare antytts, utgöres huvudkällan för berörda verksamhet numera icke av det genom utlandsorganen insamlade materialet. En snabbare och framför allt kvalitativt överlägsen kunskapstjänst står nämligen till förfogande i de publikationer av ekonomiskt innehåll, som det växande intresset för näringsfrågor och de ekonomiska faktorernas alltmera dominerande roll inom samhällslivet icke minst efter kriget framkallat eller bidragit att utveckla. Ifrågavarande publikationer, företrädesvis bestående av statistik och annat officiellt tryck, facktidsskrifter och specialarbeten, lämna en fortlöpande, av fackmän handhavd belysning av respektive länders ekonomiska liv; och det torde ligga i öppen dag, att denna informationskälla, enhetligt och planmässigt utnyttjad av sakkunnig personal, kan göras vida mera fruktbarande för upplysningsarbetet än rapporter, lösryckta meddelanden och notiser, pressurklipp etc., ombesörjda av organ, vilkas utbildning och verksamhet huvudsakligen avser helt andra uppgifter. En annan sak är, att de av publikationsmaterialet erhållna upplysningar kunna i vissa fall genom kompletterande meddelanden från utomlandsrepresentanterna vinna ytterligare belysning ur speciellt svensk synpunkt.»

Beträffande slutligen ämnesgruppen c) *speciella affärsförhållanden* erinrar kollegium till en början, att verksamheten å detta område fungerar — om än dualismen inom centralledningen medfört viss oreda — i stort sett så, att affärsupplysningar, som inlutit till utrikesdepartementet från beskickningar och konsulat, dels i viss utsträckning genom speciella han-

delsavdelningen distribueras direkt till intresserade näringsorganisationer och firmor, dels överlämnas till upplysningssektionen, varifrån liknande distribution sker, då den befinnes lämplig, dels ock eventuellt publiceras i »Kommersiella meddelanden». Dessutom stode upplysningssektionen till allmänt förfogande för förfrågningar å området samt sökte jämväl tillgodogöra ur den utländska pressen direkt hämtade upplysningar och notiser.

Efter att vidare hava framhållit, att som regel föga av verkligt nyhetsvärde varit att hämta ur det till denna ämnesgrupp hörande informationsmaterialet och att upplysningssektionens verksamhet å detta område icke uppnått den omfattning eller betydelse, som vid sektionens upprättande avsågs och förväntades, uttalar kollegium, att enligt kollegii mening staten borde så mycket som möjligt begränsa sin informationsverksamhet beträffande speciella affärsförhållanden och i det väsentliga överlåta densamma åt näringslivets organisationer och affärsfirmorna själva. På särskilda punkter kunde ett stödande ingripande från statens sida anses befogat, men i stort sett vore näringslivet självt bäst skickat att ombesörja den utåt riktade informations- och reklamverksamheten lika väl som andra grenar av speciell affärsinformation. Denna kollegii uppfattning funne också stöd hos såväl de större näringsorganisationerna som ett flertal utrikesrepresentanter.

Kollegium framlägger härefter förslag till riktlinjer för informationsverksamhetens framtida ordnande. I sådant avseende utlåter sig kollegium på följande sätt:

Informationsframtida omfattning.

»*Ämnesgrupp a), näringspolitiska åtgärder och allmänna bestämmelser å det ekonomiska området*, bör bilda det första huvudområdet för informationen. Det grundläggande materialet för ifrågavarande upplysningsgren skall utgöras av näringsförfattningar, officiella publikationer och andra trycksaker, svenska och utländska, vilket material, för så vitt det gäller utlandet och är av större allmänt intresse, insamlas och hemsändes av våra utrikesrepresentanter för att jämte inhemskt material av motsvarande slag systematiseras och registreras på ett centralt ställe, vilket därjämte skall ha till uppgift att tillse, det hithörande material inflyter med nöjaktig skyndsamhet och fullständighet, samt att vidtaga eventuellt nödvändig komplettering med anlitande av tillgänglig facklitteratur eller, i fråga om utländskt material, genom hänvändelse till utrikesrepresentationen. Det sålunda insamlade materialet skall utnyttjas för information på två huvudlinjer, nämligen dels och framför allt för fortlöpande offentliggörande eller omnämnande i en periodisk publikation, varigenom alla intresserade inom och utom landet, svenskar och utlänningar, beredas möjlighet till studium och orientering å området, dels för besvarande av inkommande förfrågningar från inhemska allmänna organ, näringsorganisationer och affärsfirmor eller ock utländska institutioner och undersåtar samt härvarande främmande beskickningar och konsulat. Särskilt viktigt är, att möjlighet gives till snabbt besvarande av frågor rörande tulltaxor, export- och importbestämmelser, sjöfartsregler o. d.

Ämnesgrupp b), det ekonomiska läget i allmänhet och inom skilda näringsgrenar, bör utgöra det andra huvudområdet för statens informationsverksamhet. Tyngdpunkten bör även i detta fall och ännu mera avgjort än beträffande ämnesgrupp a) ligga på det fortlöpande och snabba publicerandet av statistiska uppgifter, orienterande översikter och specialundersökningar, ägnade att till tjänst för landets förvaltning och näringsliv belysa aktuella ekonomiska förhållanden av större allmän betydelse i Sverige och utlandet. Som material vid ifrågavarande arbete är för Sveriges vidkommande i synnerhet att använda till buds stående statistik och andra ekonomiska uppgifter från offentliga institutioner och näringslivet samt beträffande utlandet motsvarande upplysningar i officiella publikationer, den ekonomiska fackpressen och annan tillgänglig litteratur å området.

De periodiska berättelser och rapporter rörande det ekonomiska läget i utlandet och Sveriges utrikes varuutbyte, sjöfartsförbindelser etc., vilka inflyta från våra utlandsrepresentanter, erbjuda däremot, av skäl, som tidigare berörts, som regel ett upplysningsmaterial av jämförelsevis underordnat värde och kunna enligt kollegii mening i många fall betydligt inskränkas utan allvarligare skada för informationsarbetet. I varje fall synes publiceringen av berörda berättelser och rapporter till icke ringa del kunna upphöra. Vad beträffar de tillfälliga meddelanden, pressurklipp o. d., som ävenledes hemsändas av utrikesorganen, ger erfarenheten vid handen, att visserligen åtskilliga upplysningar av intresse därur äro att hämta, men att, såsom ovan anmärkts, betydande brister yppat sig beträffande materialets enhetlighet, planmässighet och fullständighet, vadan även ifrågavarande informationskälla måste betecknas såsom ofta nog av mera underordnat värde. I den mån det kan befinnas lämpligt att fortsättningsvis införskaffa åsyftade berättelser, rapporter och meddelanden, böra desamma dock själfvallet utnyttjas för publicering i de delar, som kunna anses lämna upplysningar av större vikt för näringslivet eller förvaltningen, samt i övrigt tillhandahållas intresserade.

Vid sidan av den publicistiska verksamheten bör staten å förevarande område liksom beträffande ämnesgruppen a) tillhandagå förvaltningen, affärlivet och allmänheten med svar på framställda förfrågningar, exempelvis beträffande importen och exporten av särskilda varor, den industriella produktionen samt priser och penningförhållanden.

Vad beträffar den på utlandet inriktade informationen rörande det allmänna ekonomiska läget i Sverige, finner kollegium i stort sett, att särskilda åtgärder från statens sida utöver de hittills vanliga böra förekomma endast i mycket begränsad omfattning. I den mån vårt ekonomiska läge äger intresse för utlandet, gives god möjlighet för dess härvarande representanter att ur allmänt tillgängliga källor inhämta önskade upplysningar, och även utomlands står material å området till förfogande i det statistiska tryck och andra officiella publikationer, som bruka tillställas dels våra beskickningar och konsulat, dels olika utländska förvaltningsmyndigheter och institutioner. Under de senare åren har den av kollegium utgivna publikationen »*Ekonomisk översikt*» med dess på tyska, franska och engelska utgående sammandrag i förevarande avseende haft en viktig uppgift att fylla.

Ämnesgrupp c), speciella affärsförhållanden, bör väsentligen mera än nu falla utanför området för den av staten direkt utövade kommersiella informationen. Visserligen kan det tänkas lämpligt, att staten, såsom hit-

tills stundom skett, deltagar i vissa hithörande funktioner, exempelvis utställningar, konferenser, specialpublikationer till affärslivets tjänst o. d., men i stort sett måste för näringsutövning direkt och speciellt behövliga upplysningar av orsaker, som tidigare berörts, närmast bero på initiativ av näringsidkarna själva och deras organisationer. Härmed vill kollegium ej hava sagt, att icke staten bör befordra även hithörande verksamhet. Såsom en självfallen sak må härvid framhållas, att statens organ vid anfordran böra lämna näringslivet allt möjligt biträde vid anskaffandet av affärsupplysningar såväl i hemlandet som å utrikes orter. Med avseende på utlandet böra sålunda våra representanter därstädes såsom hittills stå till förfogande för förfrågningar samt i övrigt efter förmåga gå svenska affärsmän tillhanda, exempelvis genom förmedling av förbindelser, introduktioner och ciceronskap för svenska affärsombud, som på platsen söka anknytning med därvarande handelshus, liksom vid ordnandet av mellanhanden med utländska myndigheter och dylikt. Vidare torde våra utrikesrepresentanter böra på eget initiativ lämna tillfälliga meddelanden i sådana fall, där uppgifterna kunna anses äga direkt och fullt tydligt praktiskt värde för näringslivet, såsom beträffande särskilda sig yppande avsättningsmöjligheter för viktigare svenska produkter. Staten bör enligt kollegii mening kunna befordra hithörande verksamhet även genom direkt ekonomiskt understöd åt enskilda organisationer å området och på annat lämpligt sätt, vilken fråga emellertid torde få prövas i varje särskilt förekommande fall.

Den sålunda ifrågasatta begränsningen vid upplysningars insamling samt förenklingen av underhandsdistributionen finner kollegium kunna genomföras utan väsentligt förringande av informationsarbetets värde och effektivitet. Det är nämligen kollegii alltmer bestämda erfarenhet, att ur såväl förvaltningens som näringslivets synpunkt framför allt publikationerna äga betydelse som informationskälla samt därefter möjligheten att få frågor särskilt rörande Sveriges import och export av speciella varor samt i utlandet gällande tullar, import- och exportbestämmelser, sjöfartsregler och dylikt besvarade.»

Kollegium övergår härefter till behandling av själva organisationsfrågan. Härom anför kollegium följande:

Organisationsfrågan.

»Hittillsvarande försök att finna en lämplig organisationsform för statens kommersiella informationsverksamhet hava, såsom inledningsvis antytts, icke givit tillfredsställande resultat. Orsaken härtill är att söka i ett flertal förhållanden, bland vilka kollegium särskilt vill framhålla den naturliga bristen på erfarenhet beträffande ifrågavarande delvis nya och utvidgade arbetsområde, divergerande uppfattning av informationens innebörd och begrepp, en viss överskattning av den statliga insatsens möjligheter jämte bristfällig insikt om det relativa värdet ur upplysningsynpunkt av olika slags anskaffat material, oklara och svävande föreställningar om själva informationsbehovet, en särskilt under krigstiden växande tendens att överorganisera den statliga verksamheten samt slutligen, och ej minst, stridiga uppfattningar beträffande organisationens förläggning.»

Efter att därefter hava redogjort för de nuvarande statliga informa-

tionsorganens funktioner och organisation ävensom framhållit, huru-
som genom nuvarande anordningar uppstått en organisatorisk dualism,
vilken, enligt kollegii mening, inverkat störande på arbetets planmässig-
het, enhetlighet och effektivitet, anför kollegium vidare följande:

»Om statens kommersiella upplysningsverksamhet anordnas enligt de
allmänna grundlinjer, som i det föregående uppdragits, skulle härmed
möjlighet beredas såväl till dualismens avskaffande som till betydande
inskränkning och förenkling i den nuvarande organisationen. Vad först
beträffar informationen rörande utländska förhållanden, skulle våra ut-
rikesrepresentanters uppgift i huvudsak bliva att efter viss plan in-
samla och hemsända officiellt tryck rörande näringspolitiska åtgärder och
allmänna bestämmelser å det ekonomiska området samt i övrigt insända
uppgifter och meddelanden i för näringslivet viktiga frågor. Utrikesde-
partementet skulle å förevarande område hava som huvudsaklig befatt-
ning att övervaka, det underlydande organ icke försummade sina hithö-
rande åligganden, mottaga dit inkommet material och befodra det vidare
till handelsdepartementet och kommerskollegium för utnyttjande vid de-
ras ämbetsförvaltning, beträffande kollegium synnerligast för dess publi-
kations- och övriga informationsverksamhet. Behov av utländska tryck-
saker av nyssberörda art hos andra statsmyndigheter kunde bekvämt till-
godoses genom tryckets insändande i härför avpassat antal exemplar. Ut-
rikesdepartementet skulle vidare hava att vid anfordran tillhandahålla ut-
landet svenska författningar och officiella publikationer å näringslivets
område. Departementets distribution av speciella affärsupplysningar
(grupp c) skulle i huvudsak ske genom lämpliga sammanslutningar inom
näringslivet.

Den fortlöpande informationen rörande speciella affärsförhållanden
(grupp c) skulle sålunda för statens vidkommande väsentligen förenklas.
I stort sett torde den böra begränsas sålunda, att till utrikesdeparte-
mentet inkomna rapporter rörande sådana speciella affärsförhållanden
efter där verkställd första sovring, enkannerligen ur politisk synpunkt,
omedelbart befodras till exportföreningen eller i särskilda specialfall
annan sammanslutning inom näringslivet för rapportmaterialets tillgodo-
görande för vederbörande näringsgren på mest sakkunniga och rationella
sätt, dock att tillika upplysning av betydelse för statlig förvaltningsgren
omedelbart i original eller avskrift delgives vederbörande statsdeparte-
ment eller centrala verk.

För kommerskollegii del skulle arbetsuppgiften ävenledes betydligt för-
enklas. Av upplysningssektionens nuvarande funktioner skulle sålunda
för det första insamlingen, bearbetningen och bekantgörandet av material
samt besvarandet av frågor inom ämnesgruppen speciella affärsförhållan-
den (grupp c) bortfalla med åtföljande minskat systematiserings-, arkive-
rings- och expeditjonsarbete. Vidare skulle skriftlig distribution av in-
formationsmaterial inom de förut berörda ämnesgrupperna a) och b),
som för närvarande sker permanent och således utan särskild begäran
från de informerade, ävenledes upphöra samt det genom utrikesrepresen-
tanterna insamlade materialet inom grupp b) avsevärt reduceras, vilket
komme att medföra ytterligare lättnad i nyssnämnda arbete. Dessutom
synes i en tid av finansiellt betryck det betydande beredskapsarbete,
som å sektionen utföres genom uppläggning av och insamling av upp-
gifterna för olika specialarkiv, böra starkt begränsas liksom utarbetandet

av tillfälliga publikationer av olika slag. Med avseende på statistiska byråns arbete komme ävenledes någon minskning att inträda, nämligen genom väsentlig inskränkning i fråga om publiceringen av konsulers och handelsattachéers berättelser och rapporter.

Efter ovan antydda begränsning av upplysningssektionens verksamhetsområde skulle för dess vidkommande återstå följande huvudsakliga arbetsuppgifter:

a) registrering och systematisering av de trycksaker och rapporter, som inflyta genom utrikesdepartementet;

b) handhavande av kollegii för informationsarbetet anskaffade böcker, tidskrifter och tidningar, svenska och utländska, jämte registrering av däri förekommande viktigare artiklar och uppgifter; samt

c) besvarande av frågor rörande statliga åtgärder och bestämmelser inom och utom landet å näringslivets område, t. ex. tullförhållanden, import- och exportförbud samt andra stadganden beträffande utrikeshandeln samt vidare frågor beträffande särskilda ekonomiska företeelser, såsom import och export, produktionsläge, prisutveckling och diverse rättsförhållanden.

Ett arbete av nu angivna allmänna karaktär och omfattning kräver icke, att kollegii upplysningssektion bibehålles, utan synes arbetet, efter någon mindre förstärkning av arbetskrafterna, kunna övertagas av statistiska byrån, som ju redan nu handhar den viktigare delen av det här ovan planerade informationsarbetet, nämligen den periodiska publikationsverksamheten.»

Kostnads-
beräkning.

Kommerskollegium meddelar härefter, att personalen å statistiska byrån, vid bifall till kollegii förslag om informationsverksamhetens omläggning, behövde förstärkas med en amanuens och ett extra kvinnligt biträde, båda med sju timmars daglig tjänstgöring. Amanuensen skulle hava till uppgift att besvara förfrågningar och ombesörja registrerings- och systematiseringsarbeten med hjälp av det kvinnliga biträdet, som dessutom skulle gå tillhanda vid därmed förbundet skrivarbete.

Vad kostnadsfrågan angår, erinrar kollegium, att avlöningarna till upplysningssektionens personal — oberäknat dyrtidstillägg och kostnad för avlöningsförhöjningar — för närvarande uppgå till 21,461 kronor om året. För den amanuens och det kvinnliga biträde, varmed personalen å statistiska byrån skulle förstärkas, beräknar kollegium avlöningarna — likaledes exklusive dyrtidstillägg och kostnad för avlöningsförhöjningar — till sammanlagt 8,083 kronor. Genom upplysningssektionens indragning skulle alltså, efter avdrag av sistnämnda belopp, uppstå en besparing av 13,378 kronor förutom minskade utgifter för dyrtidstillägg och avlöningsförhöjningar.

Kollegium framhåller slutligen, att den föreslagna inskränkningen och förenklingen av informationsverksamheten skulle för kollegii vidkommande även i övrigt leda till betydande kostnadsminskningar, särskilt med avseende å tryckningen av konsulers och handelsattachéers berättelser och av speciella genom upplysningssektionen utgivna samman-

fattningar och översikter. Jämväl i fråga om expenser och lokalbehov skulle besparingar vinnas.

På grundval av den motivering och de synpunkter, för vilka i det föregående redogjorts, hemställer kommerskollegium alltså,

Kommers-
kollegii
hemställan.

att de särskilda kommitterades i betänkande av den 30 september 1921 framlagda utredning och förslag icke måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts särskilda åtgärd;

att ej heller chefens för utrikesdepartementets speciella handelsavdelning promemoria måtte föranleda någon Kungl. Maj:ts särskilda åtgärd;

att den till kommerskollegium hörande upplysningssektionen indrages;

att området för statens kommersiella information i huvudsak begränsas till de ovan anförda ämnesgrupperna a) och b), således till näringspolitiska åtgärder och allmänna bestämmelser å det ekonomiska området i Sverige och utlandet samt uppgifter och översikter till belysning av det ekonomiska läget inom- och utomlands;

att utrikesrepresentanternas reguljära berättelse- och rapportverksamhet rörande kommersiella ämnen i huvudsak inskränkes till förmedling av näringsförfattningar och upplysningar om viktigare statliga åtgärder i övrigt beträffande näringslivet samt officiella publikationer och annat tryck av ekonomiskt-statistiskt innehåll jämte sådana tillfälliga, till grupp c) hänförliga uppgifter angående speciella affärsförhållanden, vilka kunna anses äga direkt och fullt tydligt praktiskt värde för vårt näringsliv;

att till utrikesdepartementet från utrikesrepresentanterna inkommande uppgifter, hänförliga till ämnesgrupperna a) och b), omedelbart överlämnas i original eller avskrifter till handelsdepartementet och till kommerskollegium;

att, i den mån från utrikesrepresentanterna till utrikesdepartementet inkomma uppgifter angående speciella affärsförhållanden, dessa uppgifter omedelbart, efter verkställd granskning ur politisk synpunkt, befordras till exportföreningen eller annan sammanslutning inom näringslivet för vederbörlig distribution ävensom i de fall, då innehållet kan hava intresse för viss förvaltningsgren, omedelbart befordras till handelsdepartementet, kommerskollegium eller annat vederbörligt statsdepartement eller ämbetsverk;

att de kollegii upplysningssektion för närvarande åvilande arbetsuppgifterna begränsas till registrering och systematisering av inkommande material samt besvarande av framställda förfrågningar inom ämnesgrupperna a) och b);

att de i nästföregående stycke angivna arbetsuppgifter hädanefter skola fullgöras å kollegii statistiska byrå i samband med den av kollegium redan nu handhavda publikationsverksamheten; samt

att statistiska byrån för ändamålet förstärkes med en amanuens i 12:te och en kvinnlig tjänsteman i 3:dje lönegraden (kanslibiträde), denna sistnämnda lämpligen tillsvidare å extra stat.

I detta sammanhang ber jag att få erinra, hurusom statens besparingskommitté, som den 8 december 1923 avgivit utlåtande angående utrikesdepartementet, i sagda utlåtande, efter överläggningar med representanter för näringslivet och på grundval av de av kommerskollegium i nu ifrågava-

Statens besparingskommittés utlåtande den 8 december 1923.

rande ämne framhållna synpunkter, föreslagit, att utrikesdepartementets speciella handelsavdelning måtte från och med den 1 juli 1924 indragas.

Chefens för handelsdepartementet anförande till statsrådsprotokoll-t den 2 januari 1924.

Vid föredragning inför Kungl. Maj:t den 2 januari 1924 av ovannämnda av kommerskollegium framlagda förslag anförde jag för egen del följande:

»Trots de omfattande utredningar, som under de senast förflutna åren ägt rum i fråga om den statliga kommersiella informationen, äro, såsom av den ovan lämnade kortfattade redogörelsen torde framgå, meningarna angående såväl informationsverksamhetens omfattning och planläggning som ock de organisatoriska anordningar, som på ifrågavarande område böra träffas, alltjämt delade. Under sådana omständigheter har det ansetts lämpligt att, innan frågan upptages till slutlig prövning, göra densamma till föremål för ytterligare överväganden i olika hänseenden.

Såsom ett led i det fortsatta arbetet har förberörda av statens besparingskommitté avgivna betänkande, i vad detsamma rör bland annat indragning av utrikesdepartementets speciella handelsavdelning, för yttrande remitterats till kommerskollegium. Avsikten är, att de ytterligare överväganden, som, efter det kommerskollegii yttrande avgivits, erfordras beträffande den kommersiella informationsverksamhetens ordnande, skola slutföras i sådan tid, att frågan senare genom särskild proposition kan föreläggas innevarande års riksdag. I avbidan på de organisationsändringar och därav eventuellt föranledda anslagssänkningar, som i en dylik proposition kunna komma att föreslås, har det ansetts lämpligt att i riksstatsförslaget tillsvidare för den kommersiella informationsverksamhetens uppehållande beräkna enahanda anslagsbelopp, som för närvarande äro avsedda för de båda provisoriskt inrättade upplysningsorganen. Under erinran om det beslut, som i dylikt avseende förut i dag på föredragning av ministern för utrikes ärendena fattats i fråga om utrikesdepartementets speciella handelsavdelning, tillstyrker jag alltså, att ett anslagsbelopp å 22,200 kronor, motsvarande den ungefärliga kostnad, kommerskollegii upplysningssektion, exklusive dyrtidstillägg, för närvarande drager, under tionde huvudtiteln beräknas för uppehållande av den kommerskollegium åvilande informationsverksamheten.»

I enlighet med denna hemställan föreslog Kungl. Maj:t, såsom förut sagts, i årets statsverksproposition riksdagen att i avbidan på den proposition, som kunde varda riksdagen förelagd, för kommerskollegii upplysningssektion å riksstaten för budgetåret 1924—1925 beräkna ett extra anslag av 22,200 kronor.

Kommerskollegii utlåtande den 5 februari 1924.

På sätt ministern för utrikes ärendena förut i dag meddelat, har kommerskollegium numera den 5 februari 1924 avgivit utlåtande över besparingskommitténs ovannämnda betänkande av den 8 december 1923.

Därvid har kommerskollegium — som inhämtat och till utrikesdepartementet överlämnat yttranden i ämnet från olika näringsammanslutningar och handelskamrar i riket — anført, bland annat, att den av kollegium och besparingskommittén föreslagna begränsningen av ämnesområdet för statens kommersiella informationsverksamhet vunnit anslutning från näringsorganisationernas sida av sådan enhällighet, att berörda förslag syntes böra bliva grundläggande för frågans definitiva reglering.

För närmare kännedom om innehållet i de särskilda sakkunnigas betänkande samt kommerskollegii och statens besparingskommittés utlåtanden ävensom de i ifrågavarande ämne av näringssammanslutningar m. fl. avgivna yttrandena tillåter jag mig hänvisa till handlingarna i ärendet.

Lika med kommerskollegium och på i huvudsak de av kollegium anförda skäl finner jag under förhandenvarande omständigheter lämpligt, att en effektiv begränsning av den statliga kommersiella informationsverksamheten kommer till stånd. Mot det av kommerskollegium i dylikt hänseende utarbetade förslaget, i vad detsamma innebär indragning av kollegii upplysningssektion, anser jag mig icke böra framställa någon erinran. Likaledes biträder jag vad kollegium föreslagit rörande överflyttning å kollegii statistiska byrå av de arbetsuppgifter å den kommersiella informationens fält, som efter ovannämnda begränsning alltjämt skulle åvila kollegium. Beträffande den av kollegium i anslutning härtill begärda förstärkningen av arbetskrafterna å den statistiska byrån med en amanuens och ett extra kvinnligt biträde är jag emellertid av den uppfattningen — med hänsyn till det belopp, vartill kollegii anslag till icke-ordinarie befattningshavare i statsverkspropositionen föreslagits skola upptagas — att de av anställandet av ifrågavarande extra arbetskrafter föranledda utgifter böra kunna rymmas inom nyssberörda anslag, varför särskilda medel för ändamålet icke synas mig behöva äskas.

*Departements-
chefen.*

På grund av vad sålunda anförts och under erinran om Kungl. Maj:ts förut i dag på föredragning av ministern för utrikes ärendena fattade beslut i fråga om utrikesdepartementets speciella handelsavdelning, hemställer jag alltså, att Kungl. Maj:t måtte giva riksdagen tillkänna,

att proposition icke kommer att till riksdagen avlätas i det under punkten 4 av tionde huvudtiteln i statsverkspropositionen omförmälda ärendet angående anslag för budgetåret 1924—1925 för kommerskollegii upplysningssektion, i följd varav medel för berörda ändamål ej vidare behöva beräknas å staten för nämnda budgetår.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten lämna bifall samt förordnar, att skrivelse i ämnet av den lydelse, bilaga vid detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:
J. H. Göransson.